

Západoslovanské jazyky - Čeština

- střídnice za oba jery jsou stejné: samohláska „E“

(jery: každý lichý jer zanikl, sudý se změnil – v čj. na „E“)

- změna skupiny: aj > ej (vyskytovala v 1. slabice: *dají - deji*)

- „á“ se změnilo na „ě“

„ú“ se změnilo na „i“

→ podmínka pro změnu: musela předcházet měkká souhláska

- oddělení tvrdých a měkkých typů u substantiv

(*žena, duše* → *ženu, duši*)

- změna ve skupině „ie“ na dlouhé „í“ (*hriech – hřích, siet- sít, viera – víra*)

- každé dlouhé „ó“ se změnilo na „ú“ (*kón – kůn, mój- můj*)

- zanikly nosovky → střídnice za nosovky:

ę „en“ → „a“ (*menso – maso*)

o „on“ → „u“ (*ronka – ruka*)

- metateze likvid - skupiny TerT, TelT, TorT, TolT se změnilly na

TrěT, TlěT, TlaT, TraT, (*melko – mlěko, gord – hrad, golva – hlava*)

- změna „g“ → „h“ (*gora – hora*), tato změna se dodržovala důsledně

- r, l: slabikotvorné se zachovalo - mohlo tvořit vrchol slabiky (krk, vlk)

- zachovala se fonologická délka vokálů (když prodloužíme nebo zkrátíme délku samohlásky → změna významu, tvaru slova nebo slovního druhu: *dráha* → *drahá*, *psi* → *psí*)

Současný i starší stav teritoriálních dialektů (nářečí)

stč. změna *ú* > *ou*

- provedena ve spisovné češtině i ve většině dialektů (*múka* > *mouka*, ve střmor. nářečích se *ou* dále změnilo v *ó* - *móka*)

- původní *ú* zůstalo zachováno jen na okrajích českého jazykového území: na západě na nejzápadějším okraji jzč. nářečí (*muka, chalúpka/chalupka*), ve vmor. dialektech a ve zkrácené podobě v nářečích slez. (vmor. *múka*, slez. *muka*)

- tedy např. vmor. slovo *múka* má stejnou podobu jako v češtině 11.-14.stol.

Základní rozdělení českých nářečí

A. Česká nářečí v užším smyslu (tj. na území Čech a přilehlé části Moravy)

Jejich dílčí části představují:

1. středočeská nářečí
2. jihozápadočeská nářečí
3. severovýchodočeská nářečí
4. českomoravská nářečí

B. Nářečí středomoravská (dř. hanácká)

1. centrální střmor. nářečí
2. jižní střmor. nářečí (specifické úseky: horský, znojemský)
3. západní okrajové úseky
4. východní okrajové úseky (se specifickým úsekem čuháckým)

C. Nářečí východomoravská (dř. moravskoslovenská)

1. západní okrajové úseky: hranický, kelečský a dolský
2. východní archaická oblast (severní část bývala nazývána etnografickým termínem Valašsko, jižní část Slovácko)

+ při jv. okraji státní hranice se Slovenskem - nářečí kopaničářská (slovenského původu)

D. Nářečí slezská (dř. lašská)

1. jižní (moravský) úsek (štrambersko-frenštátský)
2. západní úsek (opavský)
3. východní úsek (ostravský)
4. nářečí slezskopolská (úseky: karvinský, bohumínský, těšínský, jablunkovský)